

Класификација на препозиционални сложенки - апелативи во микенскиот грчки

Маргарита Бузалковска - Алексова
Институт за класични студии
Филозофски факултет, Скопје
mgmba@freemail.com.mk

Кога станува збор за слоговното линеарно Б писмо, како и малите текстови што ни останале од него на глинените плочки, јасно е дека не е лесно ниту да се одделат препозиционалните сложенки од другите сложенки, кои имаат поинаков прв елемент или компонента, ниту пак има доволно контекст за да може полесно да се утврди нивното значење. И покрај сите тешкотии, ќе се обидам да направам една класификација на предложните сложенки што се среќаваат во микенскиот грчки според нивното значење.

I.1. Пред сè, тука спаѓаат така-наречените препозиционални рекциони сложенки, односно, именските предложни сложенки, кои настанале преку една фраза од предлог и форма во падеж управувана од тој предлог. Такви се, на пр., техничките термини *e-pi-ki-to-ni-ja*, „натхитонки“, *je-pi-ro-pa-ja*, „наднаметки“, *e-pi-ko-ru-si-ja* / *o-pi-ko-ru-si-ja*, „нашлемки“, *e-po-mi-jo*, „надраменици“ (воена спрема), *o-pi-ke-re-mi-ni-ja-pi*, „наднаслони“ *o-pi-i-ja-pi*, „наременки“ *o-pi-de-so-mo*, „надкаишници“, *o-po-ɣo*, „наочници“, *pa-ra-wa-jo*, „крајобразници“ (спрема за коњи и запрежни коли), покрај придавката *a-pi-to-ni-jo*, „припојасен“, *e-pi-u-ru-te-we*, „натпокривка“, *e-to-ki-ja*, „насидници“, можеби и *u-po-we*, „поднаметка“. Значи, како со технички термини, со овие сложенки се означува местото на предметот во однос на рамото, ременот, облеката, очите итн.

Кога станува збор за местото, природно се очекува од ваков вид да бидат и сложенките што означуваат некоја област. Од таков вид е сложенката *o-pi-a2-ra*, документирана во номинатив множина, оформена од една синтагма „на море“ и значи „приморски области“ [1], или на жителите на едно место, *o-pi-da-mi-jo*, „што живеат на *da-mo* = територијална единица во микенската цивилизација или на *da-mi-jo*=парцела земја што му припаѓа на *da-mo*)[2]. Тука можеби спаѓа и сложеното име *o-pi-ti-ni-ja-ta*, „приморец“.

Што се однесува за имињата на задолженија и функции, како на пр. *o-pi-su-ko*, *o-pi-ka-pe-e-we*, *o-pi-te-ke-e-u*, *e-pi-ko-wo* / *o-pi-ko-wo*, очигледно е дека овие лица се „над смоквите“, „над корабите“, „над кровот“ (ако не е грешка за *o-pi-te-u-ke-e-u*) „над садовите“, „над момчињата“, односно, нивните функции се определуваат според она, врз кое се тие

„над“, поточно, за кое се тие задолжени како надгледници или одговорни. Сложенка од ваков вид е и името на занимање *e-pi-we-ti-ri-jo*, „задолжен за облеката“.

Од друга страна, *po-ro-du-ma-te* и *po-ro-ko-re-te-re*, во споредба со имињата на функции *du-ma* и *ko-re-te*, треба да се сложени оформени како определби на замениците функционери, односно да претставуваат „заменик *du-ma*“ и „заменик *ko-re-te*“. Тоа покажува, дека, иако тие пред сè се препозиционални рекциони сложени, несомнено имаат детерминативно значење. За слична определба според значењето, според нашето мислење, станува збор и кај сложениката *pa-wo-ke*, /*par-worges*/, која треба да е оформена за помошни работнички, оформена од една фраза „покрај работничките или работниците, мајсторите“ или слично, односно, „помошнички“. Исто така, сложениката *e-mi-to*, „работници за плата“, треба да се посебна категорија работници, со специфична определба, различна, на пр., од *e-ke-ro-qa-no*, „со плата на рака“, т.е. „надничари“.

I.2. Единствената посигурна посесивна препозиционална сложени е *u-wo-qa-we*, „што е со очите згора“, „набљудувач, надгледувач“ [3].

I.3. Третата поголема група препозиционални сложени би ја нарекле препозиционални именски сложени со втор елемент од глаголско потекло, слични на глаголските рекциони сложени, што имаат име како прва компонента. Тука спаѓаат сложенките, кои како втор елемент имаат:

I. 3. а. Аблаутна степен од еден глаголски корен, што е позната група сложени и во други индоевропски јазици, како на пр. ст.-сл. ПРО-РОКЪ : тука спаѓаат именките *a-pi-qa-ro*, „што се вртка наоколу, прислужничка“, *a-pi-po-re-wel* / *a-po-re-we*, „што се носи од обете страни“, *po-ro-ko-wo*, „(сад) за потурање“, придавките *e-pi-ko-wa*, „(масло) за мачкање“, *po-ro-ko-wa*, „(масло) за потурање“, можеби сложенките *a-to-ro-qa*, „одгледан, исправен на нозе“, *-wo-ke*, *o e-p* „(средство) за влечење“, *ku-su-to-ro-qa*, „свкупност, збир“, придавките *o-pi-ro-qa*, „останат“, *pe-ri-ro-qa*, „преостанат“ (иако не е исклучено и обете сложени да имаат исто значење).

I. 3. б. Глаголски корен во основната аблаутна степен: *me-ta-ki-ti-ta*, „преселеници“, *po-si-ke-te-re*, „дојденци“, *ka-si-ko-no*, „придружници“, *o-pa-wo-ta*, „висулки (букв., „што се надвиснати“), *e-pi-zo-ta*, „оспици“ (букв., „што се над тркалата“) *e-pi-[.]ta*, фиданки (букв., „што се родени над“).

II. Што се однесува за сложените глаголи форми со предлог како прва компонента, може да се каже дека тие, иако навистина претставуваат еден вид јукстапозиции, здружено-поставени сложени и наместа сè уште се чувствуваат траги од ова првично здружување, сепак имаат мошне изменети и специфични значења во споредба со значењата на простите глаголски форми: така, *a-pe-do-ke* / *a-pu-do-ke*, „отплати, исплати долг“, *a-pi-e-ke*, „се погрижи“, *e-ke-jo-to*, „се вклучени“, *e-pi-de-da-to*, „биле испратени“, *o-u-pa-ro-ke-ne* [*-to* „не се претстави“, *jo-po-ro-te-ke*, „ова го послужи, го сервира“, *po-si*, *e-e-si*, „се прикрепени, се прицврстени“ итн.

A CLASSIFICATION OF MYCENAEAN GREEK PREPOSITIONAL COMPOUNDS ACCORDING TO THEIR MEANING

Margarita Buzalkovska-Aleksova
Institute of Classical Studies
Faculty of Philosophy – Skopje
mgmba@freemail.com.mk

Although because of the syllabary Linear B script on one hand it is not easy to be completely sure if the first component of a compound is a preposition, and on the other the short documents do not often provide enough proofs for the exact meaning of the words, I shall try to make a tentative classification of some more probable prepositional compounds according to their meaning.

Prepositional 'rektionskomposita', i.e. compounds formed from prepositional phrases (nominal forms in cases governed by prepositions) – e.g. *e-pi-ki-to-ni-ja*, 'over-tunics', *je-pi-ro-pa-ja*, 'over-cloacks', *e-pi-ko-ru-si-jo/ o-pi-ko-ru-si-ja*, 'on-helmets', *e-po-mi-jo*, 'over shoulders' (military equipment), *o-pi-ke-re-mi-ni-ja/pi*, 'over-backs or over-arms of chairs' (furniture), *o-pi-i-ja-pi*, 'on-reins', *o-pi-de-so-mo*, 'over-bands', *o-po-qo*, 'over-eyes, blinkers', *pa-ra-wa-jo*, 'beside-cheeks, cheek-pieces' (chariots and horse equipment), besides the compound adjectives *a-pi-to-ni-jo*, 'round-belly', *e-pi-u-ru-te-we*, 'on-garments', *e-to-ki-jo*, 'on-walls' or 'in-walls', perhaps also *u-po-we*, 'under-garment'.

As technical terms, these compounds were formed to express the precise position of a thing as a specific part of a special group, according to the nature of the documents. Such compounds are naturally convenient for the designation of regions, such as *o-pi-a2-ra*, 'by the sea, i.e. coastal regions', inhabitants, e.g. *o-pi-ti-ni-ja-ta*, 'who lives on the sea, also *o-pi-da-mi-jo*, 'on the *da-mo*', or 'on the *da-mi-jo*', i. e. 'residents'. This kind of compounds is also important for denoting the precise rank of duties, offices, titles, skills – cf. *o-pi-su-ko*, 'overseers of figs', *o-pi-ko-wo*, 'watchers, guards', *po-ro-du-ma-te*, deputy of *du-ma*, *pa-wo-ke* could be accepted as *par-worges*, 'women helping in work', or *e-mi-to*, 'workers with salaries'.

I. 2. The only more probable possessive prepositional compound is *u-wo-qe-we*, 'watchers', i.e. 'who is with his eye over'.

I. 3. The third bigger group of prepositional compounds could be called prepositional nominal compounds with verbal forms as second components, similar to the 'verbal rektionskomposita', with a first component other than preposition, e.g. a. *a-pi-qo-ro*, 'attendants', *e-pi-ko-wo*, 'watchers, guards', *ku-su-to-ro-qa*, 'total', *po-ro-ko-wo*, 'jugs', the adjectives *o-pi-ro-qo*, 'supernumerary', *pe-ri-ro-qo*, 'remaining'; b. *me-ta-ki-ti-ta*, 'new settlers'; c. *po-si-ke-te-re*, 'newcomers'; d. *e-pi-zo-ta*, 'tire of a wheel', *e-pi-[.]ta*, 'young trees, sapplings', *o-pa-wo-ta*, 'pads'.

II. As for the compound prepositional verbal forms, although they are considered as unreal composita, it could be said that they have a big degree of changed meanings, no matter

whether the preverb and the verb are inscribed as one, or two separate units: cf. *a-pe-do-ke/ a-pu-do-ke*, 'reindereed, paid', *a-pi-e-ke*, 'took care of', *e-ke-jo-to*, 'are included', *e-pi-de-da-to*, 'had been seen', *po-si, e-e-si*, 'are attached' etc.

Белешки:

[1] Некои микенолози мислат дека оваа сложенка треба да се смета за посесивна, односно, дека значи „со море зад себеси“, сп. герм. *Hintersee*, v. O. Panagl, *SMEA* 13, 1971, стр. 163; aliter Gérard-Derooy, *Leveurs*, p. 89 ff., коишто мислат дека *o-pi-* значи „зад, одзади“.

[2] Сп. A. M. Davies, *Res Mycenaee*, p. 296f.; C. J. Ruijgh, *Tractata Mycenaee*, p. 322, and. 102.

[3] Некои микенолози мислат дека оваа сложенка треба да се смета за посесивна, односно, дека значи „со море зад себеси“, сп. герм. *Hintersee*, v. O. Panagl, *SMEA* 13, 1971, стр. 163; aliter Gérard-Derooy, *Leveurs*, p. 89 ff., коишто мислат дека *o-pi-* значи „зад, одзади“.